การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดของพระภิกษุวิกลจริตที่กระทำความผิดตามพระธรรมวินัยและความรับผิดของบุคคลวิกลจริตตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65*

A COMPARATIVE STUDY OF THE OFFENSES ACCORDING TO DHAMMA VINAYA OF A MONK IN THE CASE OF TATIYA PARAJIKA IN ACCORDANCE WITH THERAVADA BUDDHISM AND PERSONAL LIABILITY FOR OFFENSES AGAINST LIFE UNDER THE CRIMINAL CODE

พระมหาสำราญ ธานุตฺตโม, สมบัติ อรรถพิมล
Phramaha Samran Thanuttamo, Sombat Attapimon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author Email: joybenyapajoy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษากรณีพระภิกษุและคฤหัสถ์กระทำผิดอาญาขณะวิกลจริต 2. เพื่อศึกษาสภาพวิกลจริตของพระภิกษุและคฤหัสถ์ที่ทำให้พ้นจากความรับผิดทางวินัย และโทษทางอาญา 3. เพื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลวิกลจริตทางอาญาและกระบวนการทางกฎหมายบ้านเมือง การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. กรณีพระภิกษุและคฤหัสถ์กระทำผิดอาญาขณะวิกลจริต คนวิกลจริตไม่รู้สำนึกของการกระทำ แต่อาจเป็นอันตรายแก่บุคคลในสังคม สังคมไม่ปลอดภัย พบว่าผู้กระทำความผิดในขณะไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต จิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ สำหรับความผิดนั้น หรือได้รับการลดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 2. สภาพวิกลจริตของพระภิกษุและคฤหัสถ์ที่ทำให้พ้นจากความรับผิดทางวินัยและโทษทางอาญา คนผิดปกติทางจิตที่มีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือตำรวจโดยไม่ชักช้าเพื่อนำไปสู่การบำบัดรักษา 3. กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลวิกลจริตทางอาญาและกฎหมาย กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีลักษณะคล้ายกับประมวลกฎหมาย

*Received January 29, 2024; Revised February 18, 2024; Accepted March 11, 2024

อาญาของไทย ผู้กระทำผิดขณะวิกลจริตมีทั้งไม่ต้องรับโทษและได้รับการลดโทษ ศาลจะส่งตัวผู้วิกลจริตไปรักษาที่โรงพยาบาลจิตเวช
คำสำคัญ: วิกลจริต; พระภิกษุ; กฎหมายอาญามาตรา 65

Abstract

This research article aimed: 1. To study the concepts related to intentional actions according to the Vinaya Pitaka and intentional actions according to the Criminal Code. 2. To study the structure of offences against life according to the Third Parachika in the Vinaya Pitaka and the Criminal Code. 3. To present findings and recommendations for improving the criminal law to be consistent with the Vinaya, conducted by documentary research collected data from academic documents such as books, articles, research papers, theses, and academic works in electronic media, etc., analysed data by descriptive data analysis methods.

The results of the research were found to be as follows: 1. Intent (criminal cases) can be divided into 2 cases: Intent for the outcome means knowing and intending to bring about the outcome. Intention to see the result means not intending the result. 2. All acts of guilt; the offender will be held liable or punished only if he or she has completed all the elements specified by law. For every act of guilt, the offender will be held liable or punished only if he or she has completed all the elements specified by law. 3. Comparing all 5 aspects, there is one aspect that is the same, namely the third aspect, the internal component, which is the Commandments. The word "intention" is used, while the word "intention" has the same meaning; that is, there is an intention to seek the perfect weapon. It will take away the human body. There is only one difference: the punishment that will be received. For the ordinance. The punishment that will be received is "parajik." As for the provisions, the punishment that will be received is "imprisonment and fine," which is a moderate punishment.
Keywords: Insane; Monk; Criminal Law Section 65

บทนำ

ในปัจจุบันมนุษย์ต้องเผชิญกับสภาพปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งด้านร่างกาย ติดยาเสพติดเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และภัยธรรมชาติ ทำให้เกิดภาวะความเครียดสะสมเกิดความวิตกกังวล และเกิดภาวะซึมเศร้าซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพจิต และความผิดปกติทางจิตนั้นมักมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงและการกระทำที่ผิดกฎหมาย กล่าวคือ ผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตมีแนวโน้มที่จะก่อความรุนแรงได้มากกว่าบุคคลทั่วไปมีโอกาสที่จะกระทำความผิดทางอาญาที่เป็นความผิดต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และมีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดซ้ำได้หากไม่ได้รับการบำบัดรักษาที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันโรควิกลจริตมีเพิ่มมากขึ้น โรคนี้เป็นอาการผิดปกติของสภาพจิตใจซึ่งมีลักษณะต่าง ๆ อาทิ อาการหลงผิด ประสาทหลอน และการมีปัญหาในการเรียบเรียงคำพูด อาการเหล่านี้มักเจอในกลุ่มวัยรุ่นและวัยหนุ่มสาวถ้าไม่รับการแก้ไขอาจสามารถนำไปสู่อาการป่วยทางจิตได้ จากการ ศึกษาทางการแพทย์ได้พบว่า ผู้ป่วยทางจิตมีความผิดปกติด้านความรู้สึก ความคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมอย่างแรงถึงขนาดคุมสติไม่อยู่ เช่นมีอาการหลงผิด อาการประสาทหลอน เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และมีความผิดปกติอย่างรุนแรงในด้านบุคลิกภาพ ความคิด อารมณ์ เมื่อตรวจสภาพทางกายก็ไม่พบว่ามีสิ่งผิดปกติแต่อย่างใด โรคทางจิตคืออาการของคนสติไม่ปกติส่วนใหญ่ก็คือ คลาดเคลื่อนผันแปรไปจากคนจิตปกติ ไปเป็นคนที่ไม่ปกติ บ้า เพี้ยน เป็นโรคประสาท เป็นโรคจิต แต่หากได้รับการรักษาและการดูแลสนับสนุนที่เหมาะสม ผู้ป่วยมีโอกาสที่จะอาการดีขึ้นจนกลับมาใช้ชีวิตประจำวันตามปกติได้ (ธนิษฐา มีสม, 2560)

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 ผู้ใดกระทำความผิดในขณะไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้นแต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถ รู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องได้รับโทษ สำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษ น้อยกว่าที่กฎหมาย กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ (กรมสุขภาพจิต, 2566)

ส่วนพระสงฆ์หรือพระภิกษุในสังคมไทยย่อมรู้เข้าใจกันโดยทั่วไปว่ากลุ่มผู้เป็นสมาชิกในองค์กรของพระพุทธศาสนาที่มีประวัติศาสตร์มาแต่ครั้งยุคโบราณ เป็นกลุ่มของผู้ที่มีทัศนคติมีความประพฤติสอดคล้องกัน พระภิกษุเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งของประเทศแต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยยังระบุสิทธิของพระภิกษุไว้ไม่ชัดเจนพอ ว่าพระภิกษุมีสิทธิพิเศษและไม่มีบทบัญญัติตามกฎหมายของไทยที่ให้สิทธิประการต่าง ๆ แก่พระภิกษุไว้เฉพาะและเป็นระบบแต่อย่างใด ปรากฏก็เพียงในกระบวนการทางอาญาบางขั้นตอนเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อพระภิกษุที่ต้องหาคดีอาญาโดยการคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสิทธิเสรีภาพของพระภิกษุ เช่นการจับกุม การ

สอบสวน การฟ้องร้องการพิจารณาพิพากษาคดี และการบังคับโทษในทางปฏิบัติมีปัญหาอยู่หลายขั้นตอน (สรวุฒิ เกษมสุข, 2560) ดังนั้น พระภิกษุกับกฎหมายนั้นจึงแยกกันไม่ได้ ซึ่งมีส่วนที่สัมพันธ์กันและกันโดยที่สถานะทางกฎหมายถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลนั้น ๆ สามารถดำเนินการต่าง ๆ ทางกฎหมายได้ ซึ่งเมื่อบุคคลหนึ่ง ๆ ถือกำเนิดขึ้นมาก็จะมีสถานะทางกฎหมายออกมารับรองเพื่อปกป้องสิทธิและหน้าที่ของบุคคลนั้น ๆ เมื่อบุคคลคนหนึ่งได้ทำการบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุนั้นก็ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมจากบุคคลธรรมดาเป็นพระภิกษุก็ต้องประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในกรอบและหลักเกณฑ์แห่งพระธรรมวินัย แต่ถึงอย่างไรก็ตามพระภิกษุนั้นก็ยังต้องอยู่ภายใต้กฎหมายบ้านเมืองที่ได้บัญญัติ ขึ้นให้คนในสังคมได้ประพฤติเพื่อความสงบสุขของสังคม การที่จะดูแลพระภิกษุให้เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอันเป็นไปตามหลักแห่งพระธรรมวินัย จึงจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายอันเป็นมาตรการในการควบคุมความประพฤติของพระภิกษุให้อยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัยและกฎหมายของฝ่ายบ้านเมือง ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันความประพฤติที่ไม่เหมาะสมกับสมณสารูปอันเป็นการลดการกระทำผิดให้น้อยลง (หอมรดกไทย, 2566)

กรณีพระภิกษุวิกลจริตไม่มีกฎหมายคณะสงฆ์หรือกฎมหาเถรสมาคมบัญญัติโดยตรงภาคปฏิบัติเจ้าคณะผู้ปกครองจะออกคำสั่งให้สละสมณเพศทำให้ขาดจากสิทธิของความเป็นพระภิกษุก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม เมื่อภิกษุประพฤติผิดกฎหมายในขณะจิตไม่ปกติ (วิกลจริต ในทางกฎหมายอาญาก็จะเหมือนกับคฤหัสถ์ทั่วไปที่ได้รับการยกเว้นโทษในขณะวิกลจริต ในทางพระวินัยเรียกว่า “อธิกรณ์”อธิกรณ์หมายถึงเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดต้องทำ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545) ในคณะสงฆ์มีเหตุผล 1. เพื่อทำเรื่องที่ควรทำให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย 2. เพื่อสร้างความยุติธรรมให้กับสังคมทั้งในด้านการไต่สวนและการลงโทษให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของพระวินัยที่ว่าต้องการลงโทษคนผิดและรักษาคนดีในการบัญญัติพระวินัยนั้น ทรงเล็งเห็นประโยชน์ที่จะให้เกิดกับปัจเจกชนและสังคมอยู่ 3 ระดับคือ 1. มุ่งประโยชน์แก่สังคม (สังฆะ) 2. มุ่งประโยชน์แก่บุคคล 3. มุ่งประโยชน์แก่พระสัทธรรมอันเป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติของโลกและชีวิต วิธีระงับอธิกรณ์ (อธิกรณสมถะ) ซึ่งเป็นหลักการตัดสินลงโทษ ผู้กระทำผิดในพระธรรมวินัยที่ปรากฏในวินัยปิฎกนั้นถือว่าเป็นกระบวนการตัดสินการกระทำความผิดของคณะสงฆ์ ที่แสดงให้เห็นรูปแบบแห่งระบอบประชาธิปไตยนับแต่สมัยพุทธกาล อย่างไรก็ตามการตัดสินลงโทษพระสงฆ์ผู้กระทำผิดในยุคปัจจุบันนี้ ความผิดบางอย่างนอกจากเป็นการละเมิดพระธรรมวินัยแล้ว ยังเป็นความผิดกฎหมายบ้านเมืองอีกด้วย เพราะพระสงฆ์ไทยต้องประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและอยู่ภายใต้การควบคุมของประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญาและกฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม (สมิทธิพล เนตรนิมิตร, 2553)

พระวินัยคือกฎระเบียบและหลักปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ให้ภิกษุผู้บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาได้ประพฤติปฏิบัติตามเพื่อความเรียบร้อยดีงามในหมู่สงฆ์ แต่ในสมัยพุทธกาลได้มีภิกษุบางรูปไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยนั้น ได้มีการล่วงละเมิดพระวินัย เช่น เสพเมถุน ลักทรัพย์ ดื่มสุรา แสวงหาปัจจัย 4 โดยไม่ถูกต้อง ตีความคำสอนผิดเพี้ยนไปจากพระวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นต้น ซึ่งการล่วงละเมิดไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระวินัยนี้มีผลกระทบต่อตัวของภิกษุเอง และต่อภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาโดยรวม จึงทำให้ศรัทธาของชาวพุทธที่มีต่อพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาหวั่นไหว ผลกระทบของการละเมิดพระวินัยของพระสงฆ์ในสังคมไทย ในปัจจุบันพระสงฆ์บางรูปประพฤติล่วงละเมิดพระวินัยในขณะที่มีสติสัมปชัญญะ พระสงฆ์บางรูปประพฤติล่วงละเมิดพระวินัยในขณะที่มีสภาพจิตไม่ปกติ “วิกลจริต” (วิ.อ. 1/55/278)

เหตุผลที่ผู้วิจัยสนใจทำเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดของพระภิกษุวิกลจริตที่กระทำความผิดตามพระธรรมวินัยและความรับผิดของบุคคลวิกลจริตตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65” เพราะต้องการทราบถึงขั้นตอนปฏิบัติกับภิกษุวิกลจริตที่กระทำผิดพระวินัย ในขณะวิกลจริต จะมีโทษ หรือ ได้รับการยกเว้นโทษอย่างไรตามพระธรรมวินัย เพื่อเปรียบเทียบกับบุคคลทั่วไปที่ทำความผิดในขณะวิกลจริต ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 จะมีโทษ หรือ ได้รับการยกเว้นโทษอย่างไร ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 และเพื่อทำให้ทราบถึงบทบัญญัติของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองคนวิกลจริต และความรับผิดของบุคคลวิกลจริตทางวินัยศาสนาและอาญาบ้านเมือง และแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับมาตรการ การคุ้มครองพระภิกษุและคฤหัสถ์ที่กระทำความผิดทางอาญาด้วยเหตุวิกลจริตให้มีประสิทธิภาพมาขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากรณีพระภิกษุและคฤหัสถ์กระทำผิดอาญาขณะวิกลจริต
2. เพื่อศึกษาสภาพวิกลจริตของพระภิกษุและคฤหัสถ์ที่ทำให้พ้นจากความรับผิดทางวินัย และโทษทางอาญา
3. เพื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลวิกลจริตทางอาญาและกระบวนการทางกฎหมายบ้านเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดของพระภิกษุวิกลจริตที่กระทำความผิดตามพระธรรมวินัยและความรับผิดของบุคคลวิกลจริตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65” การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากประมวลจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตัวบทกฎหมายต่าง ๆ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จาก งานวิจัย งานวิทยานิพนธ์ รูปแบบต่าง ๆ หนังสือวิชาการ บทความ ในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องทางอินเตอร์เน็ต

ผลการวิจัย

1. กรณีพระภิกษุและคฤหัสถ์กระทำผิดอาญาขณะวิกลจริต พบว่า คนวิกลจริตไม่รู้สำนึกของการกระทำ แต่อาจเป็นอันตรายแก่บุคคลในสังคม ไม่ปลอดภัย พบว่าผู้กระทำความผิดในขณะไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่องโรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ สำหรับความผิดนั้น หรือได้รับการลดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 และคนวิกลจริตที่กระทำผิดและไม่ต้องรับโทษนั้นทำให้สิทธิในการฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ และผู้เสียหายระงับสิ้นไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 (7) คนวิกลจริตที่กระทำผิดอาญา และถูกดำเนินคดีอาการวิกลจริตยังคงอยู่และผู้ต้องหาหรือจำเลยเกิดวิกลจริตขึ้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลสั่งให้แพทย์ตรวจและส่งโรงพยาบาลโรคจิตเพื่อบำบัดรักษาคนวิกลจริตที่ยังไม่ได้กระทำผิดอาญา แต่อาจกระทำผิดอาญาขึ้นภายหน้า หรืออาจก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลในสังคม พนักงานสอบสวนและศาลไม่มีอำนาจเกี่ยวข้อง สมควรมีมาตรการทางกฎหมายให้บุคคลวิกลจริตเข้าถึงกระบวนการบำบัดรักษา

พระภิกษุวิกลจริตไม่มีกฎหมายคณะสงฆ์ หรือกฎมหาเถรสมาคมบัญญัติโดยตรง ภาคปฏิบัติเจ้าคณะผู้ปกครองจะออกคำสั่งให้สละสมณะเพศทำให้ขาดจากสิทธิของความเป็นพระภิกษุก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 บัญญัติเป็นหลักการว่า พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย และให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคมกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้การลง

นิคหกรรมเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวกรวดเร็วและเป็นธรรม และให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะกำหนดในกฎมหาเถรสมาคมให้มหาเถรสมาคมหรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดเป็นผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย กับทั้งการกำหนดให้การวินิจฉัยการลงนิคหกรรมให้เป็นอันยุติในชั้นใด ๆ นั้นด้วย พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่ง ต้องคำวินิจฉัย ให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิณ ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545)

2. สภาพวิกลจริตของพระภิกษุและคฤหัสถ์ที่ทำให้พ้นจากความรับผิดทางวินัยและโทษทางอาญา พบว่า รัฐมีสถานพยาบาลเพื่อควบคุมและรักษาแต่ไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือคนวิกลจริตที่ไม่มีคดีอาญา พบว่า คนวิกลจริตที่กระทำผิดอาญาได้รับการตรวจรักษาจากแพทย์และสถานพยาบาล โดยพนักงานสอบสวนหรือศาลมีคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ในกรณีที่ความปรากฏในชั้นสอบสวนชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือชั้นพิจารณาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยวิกลจริต และไม่สามารถต่อสู้คดีได้ หากคนวิกลจริตไม่ได้ถูกดำเนินคดีอาญาพนักงานสอบสวน และศาลไม่มีอำนาจเกี่ยวข้อง ตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 มาตรา 23 กำหนดให้ผู้ที่พบเห็นคนผิดปกติทางจิตที่มีภาวะอันตราย และคนผิดปกติทางจิตที่มีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจโดยไม่ชักช้าเพื่อนำไปสู่การบำบัดรักษา แต่ไม่มีบทกำหนดโทษผู้ที่ไม่แจ้งจึงอาจไม่มีคนแจ้งคนวิกลจริตแสดงเจตนาขอเข้ารับบริการสาธารณะสุขยังโรงพยาบาลโรคจิตตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 เองไม่ได้ ทำให้คนวิกลจริตไม่มีโอกาสได้รับการบำบัดรักษา (ธนิษฐา มีสม, 2560)

สมควรปรับปรุงกฎหมายพระราชบัญญัติสุขภาพจิตกำหนดให้ผู้อนุบาล ผู้ดูแลคนวิกลจริตเจ้าอาวาส เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ มีหน้าที่ต้องแจ้งกรณีบุคคลในความดูแลวิกลจริตเข้าลักษณะตามที่ กำหนดด้วย หากไม่แจ้งให้มีโทษทางอาญา สมควรปรับปรุงกฎหมายกำหนดให้ผู้อนุบาล ผู้ดูแลคนวิกลจริต เจ้าอาวาส เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์มีหน้าที่ดำเนินการพาบุคคลวิกลจริตในความดูแลไปแสดงเจตนาเพื่อรับการบำบัดรักษา สมควรจัดให้มีระเบียบคณะสงฆ์ก่อนคณะสงฆ์สวดพิธี “อมูฬหวินัย” ให้แพทย์จิตเวชตรวจรับรองว่าพระภิกษุนั้นวิกลจริตไม่รู้สำนึกในการกระทำจริง

ไม่มีข้อบัญญัติว่าพระภิกษุวิกลจริตจะต้องให้สละสมณเพศ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายมีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน มาตรา 31 บุคคลย่อมมีเสรีภาพ

บริบูรณ์และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติ หรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์มีคำสั่งให้พระภิกษุที่วิกลจริตสละสมณเพศทำให้ขาดจากสิทธิของความเป็นพระภิกษุและการนับถือศาสนา สมควรวางกฎเกณฑ์เรื่องนี้ให้ชัดเจน และเมื่อให้สละสมณเพศ เมื่อหายจากวิลกจริตแล้วอุปสมบทใหม่สมควรคืนอาวุโสพรรษา และสมณศักดิ์แก่พระภิกษุนั้น (คณิต ณ นคร, 2525)

3. กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลวิกลจริตทางอาญาและกระบวนการทางกฎหมาย พบว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่วิกลจริต ที่จะต้องถูกบังคับรักษาจะต้องมีอาการผิดปกติทางจิตถึงขนาด มีความเสี่ยงภัยจะเกิดขึ้นแก่ผู้ป่วย หรือผู้อื่นในสังคม และไม่มีวิธีอื่นดีเท่าเข้าควบคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล การตรวจประเมินจะต้องใช้แพทย์ 2 คน ที่มีใบประกอบวิชาชีพเวชกรรมตรวจและรายงานความเห็น ผู้วิกลจริตที่สามารถต่อสู้คดีได้จะต้องมีบุคคลที่สาม (Appropriate Adult AA) อยู่ทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิผู้ต้องหา หรือจำเลย กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่า มีลักษณะคล้ายกับประมวลกฎหมายอาญาของไทย คือผู้กระทำผิดขณะวิกลจริตมีทั้งไม่ต้องรับโทษและได้รับการลดโทษ ศาลจะส่งตัวผู้วิกลจริตไปบังคับรักษายังโรงพยาบาลจิตเวช จะต้องได้ผลจากการประเมินว่าผู้นั้นจะกระทำผิดร้ายแรงในอนาคต และเป็นอันตรายต่อประชาชน ผู้ต้องหาหรือจำเลยอ้างเหตุวิกลจริตเพื่อพ้นความผิดหรือลดโทษต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ ศาลแสวงหาข้อเท็จจริงโดยการไต่สวน และตั้งผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็น ศาลใช้มาตรการในการลงโทษ และวิธีเพื่อความปลอดภัยคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลไปด้วยกัน

เปรียบเทียบกับกฎหมายไทย พบว่า การตรวจผู้ต้องหา หรือจำเลยที่วิกลจริตว่าสามารถต่อสู้คดีได้หรือไม่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 14 พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 มาตรา 35-36 ให้แพทย์จิตเวชเป็นผู้ตรวจและมีคณะกรรมการสถานบำบัดรักษาประกอบด้วย จิตแพทย์ แพทย์ พยาบาลจิตเวช นักกฎหมาย นักจิตวิทยาคลินิก หรือนักสังคมสังเคราะห์ ดูแลอยู่ด้วย มาตรฐานไม่น้อยกว่ากฎหมายของสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) แต่กรณีที่ตรวจพบว่ามีอาการวิกลจริตไม่มากสามารถต่อสู้คดีได้ไม่มีผู้พิทักษ์สิทธิ์ (Appropriate Adult AA) อย่างกฎหมายของสหราชอาณาจักร (อังกฤษ) ช่วยเหลือ การใช้มาตรการวิธีการเพื่อความปลอดภัยคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 48 มีเงื่อนไของค์ประกอบจำกัด ต้องเป็นกรณีศาลสั่งปล่อยตัวจำเลยด้วยเหตุกระทำความผิดขณะวิกลจริต จำเลยไม่ต้องรับโทษหรือได้รับการลดโทษขอบเขตไม่กว้างขวางเท่ากฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (สรวุฒิ เกษมสุข, 2560)

อภิปรายผลการวิจัย

1. กรณีพระภิกษุและคฤหัสถ์กระทำผิดอาญาขณะวิกลจริต คนวิกลจริตไม่รู้สำนึกของการกระทำ แต่อาจเป็นอันตรายแก่บุคคลในสังคม สังคมไม่ปลอดภัยพบว่าผู้กระทำความผิดในขณะไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ สำหรับความผิดนั้น หรือได้รับการลดโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 และคนวิกลจริตที่กระทำผิดและไม่ต้องรับโทษนั้นทำให้สิทธิในการฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ และผู้เสียหายระงับสิ้นไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 (7) คนวิกลจริตที่กระทำผิดอาญาและถูกดำเนินคดีอาการวิกลจริตยังคงอยู่และผู้ต้องหาหรือจำเลยเกิดวิกลจริตขึ้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลสั่งให้แพทย์ตรวจและส่งโรงพยาบาลโรคจิตเพื่อบำบัดรักษา คนวิกลจริตที่ยังไม่ได้กระผิดอาญา แต่อาจกระทำผิดอาญาขึ้นภายหน้า หรืออาจก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลในสังคมพนักงานสอบสวนและศาลไม่มีอำนาจเกี่ยวข้อง สมควรมีมาตรการทางกฎหมายในบุคคลวิกลจริตเข้าถึงกระบวนการบำบัดรักษา

กรณีพระภิกษุและคฤหัสถ์กระทำผิดอาญาขณะวิกลจริตที่ทำให้พ้นจากความรับผิดทางวินัย พระสงฆ์จงให้อมูฬหวินัยแก่ภิกษุผู้หายวิกลจริตแล้ว และโทษทางอาญา ไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 วรรคแรก ตามแนวคิดทฤษฎี ภิกษุวิกลจริต มีจิตแปรปรวน ประพฤติละเมิดกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจาและพยายามทำด้วยกายภิกษุกระทำผิดพระวินัยสงฆ์ตามสิกขา บท 227 สิกขาบท กระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ในขณะวิกลจริต ในขณะไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 65 วรรคแรก เมื่อกระทำผิดวินัยสงฆ์ขณะวิกลจริต หายแล้วจงขออมูฬหวินัยกับสงฆ์ เพื่อไม่ให้ภิกษุโจทในเวลากระผิดขณะวิกลจริต ผิดอาญาขณะวิกลจริตไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น มาตรา 65 วรรคแรก ทางวินัยสงฆ์หากมีการกระทำผิดวินัยขณะวิกลจริตเมื่อหายแล้วมีพิธีอมูฬหวินัยสวดประกาศในหมู่สงฆ์ และถือว่าพระภิกษุที่ถูกกล่าวหาพ้นจากการทำผิดวินัยในชั้นสอบสวนคดีอาญาชั้นไต่สวนมูลฟ้องและชั้นพิจารณาของศาล หากผู้ต้องหาหรือจำเลยวิกลจริต ซึ่งอาจวิกลจริตต่อเนื่องมาจากการกระทำผิด หรือวิกลจริตภายหลังก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ให้พนักงานสอบสวน และศาลสั่งให้แพทย์ตรวจ และส่งไปยังโรงพยาบาลโรคจิตเพื่อบำบัดรักษาหากคนวิกลจริตไม่ได้ถูกดำเนินคดีอาญาพนักงานสอบสวนและศาลไม่มีอำนาจเกี่ยวข้อง ตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 มาตรา 23 กำหนดให้ผู้ที่พบเห็นคนผิดปกติทางจิตที่มีภาวะอันตรายและคน

ผิดปกติทางจิตที่มีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษาให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยไม่ชักช้าและเจ้าพนักงานผู้รับแจ้งต้องนำตัวบุคคลนั้นไปยังสถานพยาบาลของรัฐหรือสถานบำบัดรักษาซึ่งอยู่ใกล้โดยไม่ชักช้า เพื่อรับการตรวจวินิจฉัยประเมินอาการ และนำไปสู่การบำบัดรักษา สอดคล้องกับ ปลื้ม โชติษฐยางกูร (2559) กล่าวว่า ผู้ก่อเหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบทหรือผู้เป็นต้นบัญญัติ ไม่ต้องอาบัติเพราะพระพุทธเจ้ามิได้ ทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ล่วงหน้า เมื่อไม่มีพระวินัยห้ามในสิ่งนั้น จะถือว่ากระทำผิดหรือละเมิดพระวินัยไม่ได้ แต่เมื่อมีผู้ประพฤติไม่ดีไม่เหมาะสม จึงทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามมิให้ภิกษุทำอย่างนั้นอีก เมื่อได้ทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามไว้แล้ว ผู้ใดฝ่าฝืนย่อมมีความผิดปรับเป็นอาบัติหนักเบาตามความชั่วร้ายแห่ง การกระทำ ตรงกับหลักการใช้กฎหมายอาญา ซึ่งระบุว่าบุคคลจะรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น บัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้หากไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามยังไม่ถือว่ามีการกระทำผิด ดังบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 ว่า “บุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

2. สภาพวิกลจริตของพระภิกษุและคฤหัสถ์ที่ทำให้พ้นจากความรับผิดทางวินัยและโทษทางอาญา รัฐมีสถานพยาบาลเพื่อควบคุมและรักษาแต่ไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือคนวิกลจริตที่ไม่มีคดีอาญา พบว่า คนวิกลจริตที่กระทำผิดอาญาได้รับการตรวจรักษาจากแพทย์และสถานพยาบาล โดยพนักงานสอบสวนหรือศาลมีคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ในกรณีที่ความปรากฏในชั้นสอบสวนชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือชั้นพิจารณาว่า ผู้ต้อง หาหรือจำเลยวิกลจริต และไม่สามารถต่อสู้คดีได้ หากคนวิกลจริตไม่ได้ถูกดำเนินคดี อาญาพนักงานสอบสวน และศาลไม่มีอำนาจเกี่ยวข้อง ตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 มาตรา 23 กำหนดให้ผู้ที่พบเห็นคนผิดปรกติทางจิตที่มีภาวะอันตราย และคนผิดปรกติทางจิตที่มีความจำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษา แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจโดยไม่ชักช้าเพื่อนำไปสู่การบำบัดรักษา แต่ไม่มีบทกำหนดโทษผู้ที่ไม่แจ้งจึงอาจไม่มีคนแจ้งคนวิกลจริตแสดงเจตนาขอเข้ารับบริการสาธารณสุขยังโรงพยาบาลโรคจิตตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 เองไม่ได้ ทำให้คนวิกลจริตไม่มีโอกาสได้รับการบำบัดรักษารวมทั้งพระภิกษุที่จิตวิกลจริตกระทำผิดวินัยคณะสงฆ์ทำพิธีสวดประกาศเป็น “อมูฬหวินัย” พ้นความผิดด้วย

ส่วนพระภิกษุที่กระทำผิดวินัยขณะวิกลจริตหรือเป็นบ้านั้น ควรมีกฎข้อบัญญัติให้มีการตรวจรับรองจากแพทย์โรงพยาบาลโรคจิตก่อนว่าวิกลจริตหรือเป็นบ้าไม่รู้สำนึกในการ

กระทำจริงก่อนพิธีสวดอมูฬหวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎมหาเถรสมาคมไม่มีข้อบัญญัติว่า พระภิกษุวิกลจริตจะต้องให้สละสมณเพศแต่ภาคปฏิบัติเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์สั่งให้สละสมณเพศไม่มีข้อบัญญัติว่าพระภิกษุวิกลจริตจะต้องให้สละสมณเพศ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณา จักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันมาตรา 31 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา มีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน การที่เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์มีคำสั่งให้พระภิกษุที่วิกลจริตสละสมณเพศ เนื่องจากอาจเห็นว่ามีการประพฤติปฏิบัติผิดวินัยเป็นอาจิณ หรือประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะแก่สมณสารูปกระทบต่อศรัทธาของประชาชนในพระพุทธศาสนา แต่ก็เป็นการกระทำโดยไม่รู้สำนึกขาดเจตนาแห่งการล่วงละเมิด น่าจะขัดต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ เมื่อหายจากวิกลจริตแล้วกลับมาอุปสมบทใหม่ ควรคืนอาวุโสพรรษาและคืนสมณศักดิ์ที่เคยครองอยู่แก่พระภิกษุดังกล่าว สอดคล้องกับ พระมหาอุดม สารเมธี (สารบรรณ) (2546) ได้กล่าวไว้ในผลงานวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบ กระบวนการยุติธรรมในพระพุทธศาสนาศึกษาเฉพาะกรณีนิคหกรรมในพระวินัยปิฎกกับกฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม นิคหกรรม ในพระวินัยปิฎก เป็นมาตรการทางพระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์ใช้เป็นเครื่องข่ม กำราบ หรือลงโทษแก่พระภิกษุผู้ประพฤติผิดพระธรรมวินัยหรือแก่คฤหัสถ์ผู้มีความปรารถนาไม่ดีต่อพระรัตนตรัยโดยทรงวางกฎเกณฑ์การลงโทษแบบต่าง ๆ ตามสมควรแก่ความผิด ส่วนกฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม อันได้แก่กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 นั้นเป็นมาตรการทางการปกครองคณะสงฆ์ที่มหาเถรสมาคมกำหนดขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการข่ม กำราบ หรือลงโทษพระภิกษุผู้ประพฤติผิดต่อพระธรรมวินัย โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ส่วนกฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมนั้น มหาเถรสมาคมได้กำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการลงนิคหกรรมให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสขึ้นไปเพียงรูปเดียวหรือ 3 รูปที่เรียกว่า “ผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา” เทียบ ได้กับตำแหน่งผู้พิพากษาและคณะผู้พิพากษาของศาลฝ่ายบ้านเมือง ท่านไม่ได้กำหนดให้สงฆ์เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการลงนิคหกรรมแต่อย่างใด ปัจจุบันนี้ นิคหกรรมในพระวินัยปิฎกและกฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม เป็นคู่มือ สำคัญสำหรับการปกครองคณะสงฆ์จำเป็นอย่างยิ่งที่พระสังฆาธิการ พระภิกษุสามเณร ตลอดถึงพุทธศาสนิกชนทั่วไปจะต้องศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเพื่อจะได้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องต่อไป

3. กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลวิกลจริตทางอาญาและกระบวนการทางกฎหมายบ้านเมือง ความวิกลจริตของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามกฎหมายของสหราชอาณาจักร ที่จะต้องถูกบังคับรักษา จะต้องมีอาการผิดปกติทางจิตถึงขนาด มีความเสี่ยงภัยจะเกิดขึ้นแก่ผู้ป่วยหรือผู้อื่นในสังคม และไม่มีวิธีการอื่นดีเท่าควบคุมตัวไว้ใน

สถานพยาบาล ก่อนส่งควบคุมดูแลในสถานพยาบาลจะต้องให้แพทย์ 2 คน ที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรมตรวจและรายงานความเห็น ผู้วิกลจริตที่สามารถต่อสู้คดีได้จะต้องมีบุคคลที่สาม (Appropriate Adult AA) อยู่ทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิผู้ต้องหาหรือจำเลย ความวิกลจริตของผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีลักษณะคล้ายประมวลกฎหมายอาญาของไทย คือผู้กระทำผิดขณะวิกลจริตมีทั้งไม่ต้องรับโทษ และได้รับการลดโทษศาลจะส่งตัวผู้วิกลจริตไปบังคับรักษายังโรงพยาบาลจิตเวชจะต้องได้ผลจากการประเมินว่าผู้นั้นจะกระทำผิดร้ายแรงในอนาคต และเป็นอันตรายต่อประชาชน ผู้ต้องหาหรือจำเลยอ้างเหตุวิกลจริตเพื่อพ้นความผิด หรือลดโทษต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ ศาลแสวงหาข้อเท็จจริงโดยการไต่สวนและตั้งผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็น ศาลใช้มาตรการในการลงโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัยคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลไปด้วยกัน

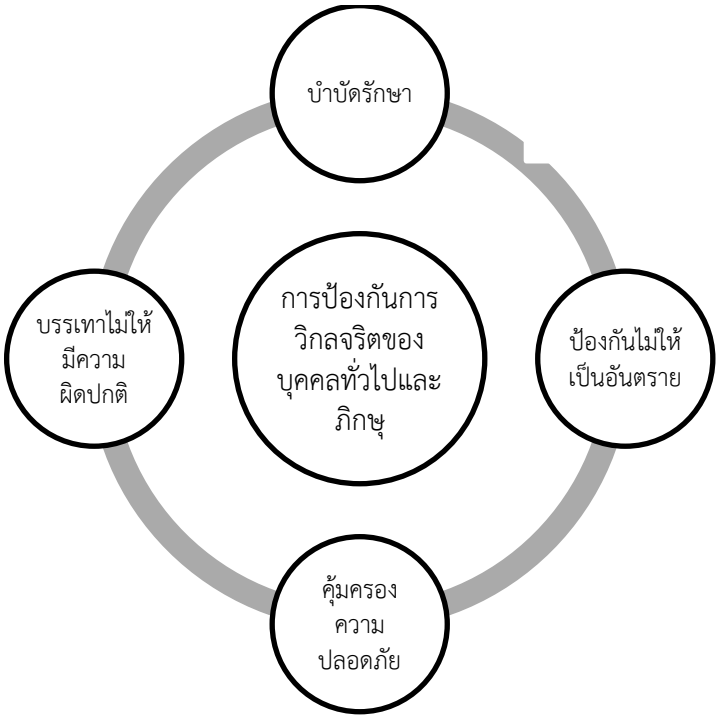
ส่วนกรณีที่คนมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือนเข้าลักษณะเป็นคนวิกลจริต มีอาการปรากฏในระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน หรือในระหว่างการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลสั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้น และเรียกพนักงานแพทย์มาให้ถ้อยคำ หรือให้การว่าตรวจได้ผลเป็นประการใดหากไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้งดการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณาไว้จนกว่าผู้นั้นหายวิกลจริตหรือต่อสู้คดีได้ การตรวจของพนักงานแพทย์มีพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 มาตรา 35-36 และระเบียบที่กำหนดกฎหมายฉบับนี้มีคณะกรรมการสถานบำบัดรักษาประกอบด้วย จิตแพทย์ แพทย์ พยาบาลจิตเวช นักกฎหมาย นักจิตวิทยาคลินิก หรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ตรวจวินิจฉัย ประเมินอาการทำความเห็นเกี่ยวกับการบำบัดรักษาและผลการบำบัดรักษาดูแลอยู่ด้วย เป็นที่น่าเชื่อถือไม่น้อยกว่าการตรวจตามกฎหมายของสหราชอาณาจักร ที่ใช้แพทย์ 2 คน แต่กรณีผลการตรวจพบว่ามีภาวะวิกลจริตแต่สามารถต่อสู้คดีได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ไม่มีบทบัญญัติว่าในการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณาคดีที่ต้องดำเนินต่อไป ต้องมีบุคคลผู้พิทักษ์สิทธิ์ (Appropriate Adult) ของผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่ด้วยเช่นกฎหมายของสหราชอาณาจักร คนวิกลจริตที่อาจมีอาการไม่มากและสามารถต่อสู้คดีได้ สติสัมปชัญญะการคิดและการตัดสินใจอาจด้อยกว่าคนปกติ การสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้องและการพิจารณาคดีดังกล่าวควรต้องมีบุคคลที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยพอใจไว้วางใจอยู่ด้วยเป็นผู้พิทักษ์สิทธิเพื่อช่วยคิดและตัดสินใจ ควรปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14 ให้มีผู้พิทักษ์สิทธิเช่นกฎหมายสหราชอาณาจักร

สอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ พันธวงศ์ (2554) ได้กล่าวไว้ในผลงานวิจัยเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลง โทษผู้กระทำผิดในพุทธศาสนาเถรวาทกับประมวลกฎหมายอาญา

และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” ลักษณะการตัดสินกฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมได้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้พิจารณา และคณะผู้พิจารณาดำเนินการในการนิคหกรรมกล่าวคือ ผู้พิจารณาเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ดำ เนินการตามวิธีปฏิบัติเบื้องต้น ส่วนคณะผู้พิจารณาเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ซึ่งท่านได้กำหนดคณะผู้พิจารณาไว้เป็น 3 ชั้น คือ คณะผู้พิจารณาชั้นต้น คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ และคณะผู้พิจารณาชั้นฎีกา ซึ่งหากเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในฝ่ายราชอาณาจักรแล้ว ผู้พิจารณาเท่ากับผู้พิพากษาเวรชี้คณะผู้พิจารณา เท่ากับคณะผู้พิพากษา คณะผู้พิจารณาชั้นต้นเท่ากับองค์คณะผู้พิพากษาในศาลชั้นต้นคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์เท่ากับองค์คณะผู้พิจารณาในศาลชั้นอุทธรณ์ ส่วนคณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาเท่ากับ องค์คณะผู้พิพากษาในศาลชั้นฎีกา

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดของพระภิกษุวิกลจริตที่กระทำความผิดตามพระธรรมวินัยและความรับผิดของบุคคลวิกลจริตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิดที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แม้คนวิกลจริตซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปหรือพระภิกษุสงฆ์ได้กระทำความผิดทางอาญาแต่รัฐก็มีหน้าที่ช่วยเหลือคนวิกลจริตให้เหมาะสม เช่น จัดหาสถานคุมขังสำหรับผู้ป่วยจิตที่มีคดีและควรที่จะมุ่งเน้นสร้างความเป็นกันเองให้อิสรภาพและต้องมีการดูแลที่เข้มงวดกว่าผู้ป่วยจิตเวชทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะแยกจากผู้ป่วยทางจิตทั่ว ๆ ไป ที่มิได้กระทำความผิดทางอาญา โดยจัดตั้งสถานพยาบาลหรือโรงพยาบาลโรคจิตไว้คุมขังและรักษาผู้ป่วยโรคจิตซึ่งปัญหาได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐเป็นเรื่องที่ยากในทางปฏิบัติว่าควรได้รับความช่วยเหลืออย่างไรบ้าง รัฐยังไม่มีมาตรการชัดเจนการให้ความช่วยเหลือ ประโยชน์ของมาตรการบำบัดรักษาคนวิกลจริตที่กระทำความผิดทางอาญา เพื่อบำบัดรักษาให้หายเป็นปกติ และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นอันตรายต่อสังคมและต่อตนเองจากการกระทำของคนวิกลจริต คุ้มครองความปลอดภัยของคนวิกลจริต บรรเทามิให้ความผิดปกติทางจิตทวีความรุนแรง

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2566). *กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานนิติจิตเวช.* กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต.

เกียรติศักดิ์ พันธวงศ์. (2554). *ศึกษาเปรียบเทียบหลักการลงโทษผู้กระทำผิดในพุทธศาสนาเถรวาทกับประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

คณิต ณ นคร. (2525). *กฎหมายอาญาภาคความผิด*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนิษฐา มีสม. (2560). *มาตรการทางกฎหมายอาญาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองคนวิกลจริต*. ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปลื้ม โชติษฐยางกูร. (2559). *คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอุดม สารเมธี (สารบรรณ). (2546). *การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมในพระพุทธศาสนาศึกษาเฉพาะกรณีนิคหกรรมในพระวินัยปิฎกกับกฎนิคหกรรมของมหาเถรสมาคม* (วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นภาเพ็ญ โหมาศวิน. (2533). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของสมาชิกในองค์การศึกษา ศึกษา เฉพาะกรณีสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี* (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมิทธิพล เนตรนิมิต. (2553). *ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย: วิถีชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์* (รายงานวิจัย) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สรวุฒิ เกษมสุข. (2560). *ความผิดปกติทางจิตในกฎหมายอาญา : ศึกษาเฉพาะคำศัพท์นิยาม และการตีความทางกฎหมาย*. นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

หอมรดกไทย. (2566). *กฎหมายพระสงฆ์ของไทย*. สืบค้น 30 มกราคม 2566, จาก http://thaiheritage.net/religion/misc/law.htm